

EVIJÄRVI Paavonniemi

52010044

Kivikautisen löytöpaikan
ympäristön koekaivaus

Simo Vanhatalo 2001

Kohteen nimi: Paavonniemi
 Muinaisjäännöslaji: kivikautinen löytöpaikka
 SKL-/inventointinumbero: 44/41
 Lääni: Länsi-Suomen lääni
 Kunta, kunnanumbero: Evijärvi, 0052
 Kylä, kylänumbero: Ina, 0403
 Tila, rek.no: Paavonniemi, 02:015
 Kiinteistötunnus: 0052-0403-0002-0015
 Maanomistaja: Tapio Elgbacka
 Katuosoite: Peltokuja 4
 Postinumbero, -toimipaikka: 62500 Evijärvi

Gt-kartta: 7
 Peruskartta: 231406 Evijärvi

Peruskoordinaatit: X: 7039355 ±2m
 Y: 2475836 ±2m
 Z: 62.4-65 m mpy
 Yhtenäiskoordinaatit: Xy: 7043992 Yy: 3326244

Rahoittaja: Museovirasto, koekaivausryhmä
 Tutkimusaika: 28.8.2001
 Tutkimustapa: koekaivaus, koekuopat
 Tutkimusala / kaivausala: 10000/13 m²
 Kaivauksenjohtaja: Simo Vanhatalo, HuK
 Piirtäjä: Maria Tyynelä, HuK
 Tutkimusavustaja: Kalle Luoto, fil.yo
 Kaivajat: 2, kunnan palkkaamia

Kaivauslöydöt: KM 33064:1-19, diar. 21.1.2002
 Valokuvat: 121557-121570, luettelo s. 5, kuvat s. 10-13
 Diat: -

Gt-karttaote: GT 7, 1:200000, pain. 2000, s. 7
 Peruskarttaote: PK 231406 Evijärvi, 1:20000, pain. 1994, s. 8
 Kartat: Yleiskartta 1:1000, A4, s. 9
 Karttaotteet: Poikkeuslupan 19.10.1997 liitekartta; loma-asunto
 -rakennuspaikkojen sijoitus Evijärven Paavonniemessä. A4,
 s. 14.

Liitteet: Kopio Paavonniemen ilmakuvaista, A3-taitos, s. 15.

Aikaisemmat kaivaukset: -
 inventoinnit: Mirja Koskimies (nyk. Miettinen) v. 1971-74
 tarkastukset: -
 muut tutkimukset: Järviseudun historia I. Esihistoriasta 1850-luvulle. (M. Miettisen kirjoittama esihistoria, s. 61-171). Vaasa 1983.

muut tiedot: Esihistorialliset kiinteät muinaisjäännökset
 Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla.
 Julk. Museovirasto, Etelä-Pohjanmaan liitto,
 Keski-Pohjanmaan liitto ja Pohjanmaan liitto. Vaasa 1998.
 Museoviraston kirje 224/304/1997 14.10.1997 Pohjanmaan
 ympäristökeskukselle; Tapio Elgbackan poikkeuslupa-anomus.

löydöt: KM 18742:1-5; kvartsiesineitä 3 kpl, pii-iskos ja
 kvartsi-iskoksia 20 kpl. Diar. 16.3.1972. M. Koskimies inv.
 1971-74.

Lähistön muinaisjäännökset: Evijärvi 43 (inv.no: 40) Pakkala, Evijärvi 45 (inv.no: 42)
 Norrena ja Evijärvi 46 (inv.no: 43) Alanko, kivikautisia
 asuinpaikkoja (ks. SKL:n julk.).

Lähistön löydöt: KM 18741 Evijärvi 43 Pakkala. Inv. 1971:40.
 KM 18743 Evijärvi 45 Norrena. Inv. 1971:42.

Paavonniemen kivikautisena asuinpaikkana pidetyn alueen arkeologiset tutkimukset tehtiin, koska maanomistaja suunnittelee alueen jakoa neljälle perilliselleen, jotka myöhemmin rakentaisivat tonteilleen kesämökkirakennukset.

KOHTEEN SIJAINTI JA KUVAUS

Paavonniemen kivikautinen löytöpaikka sijaitsee Evijärven pohjoisosassa, noin 9 km pohjoiseen Evijärven kirkosta.

Paavonniemi on etelä-pohjois -suuntainen moreeniharjanne, joka kohoaa 3.5 metriä ympäristön suo- ja vesialueesta. Niemen itäpuolella kasvaa soinen mäntymetsä ja lounasispuolella on tiheä kuusikko. Niemi rajautuu idässä ja pohjoisessa Evijärveen. Rannassa on koivuvyöhyke. Niemeen on aikoinaan raivattu hehtaarin suuruinen peltoalue, jonka keskellä on asuin- ja talousrakennuksia. Nykyisin vain osa viljelysalasta on mansikkamaana ja perunapeltana. Tilan päärakennusta käytetään kesäasuntona.

KAIVAUSMENETELMÄT

Tutkimusalueelle kaivettiin 13 kpl 1x1 m suuruista koekuoppaa, jotka sijoituivat suunnitelluille kesämökkien rakennuspaikoille ja niille johtavan ajotien kohdalle. Nykyinen asuinrakennus tulee jäämään yhdeksi kesämökiksi, joten sen kohdalla koekaivauksia ei voitu suorittaa. Koekuoppien etäisyydet vaihtelivat toisistaan 4-10 m ja niiden syvyydet olivat 30-45 cm.

Löytökerroksien paksuus oli keskimäärin 10 cm. Kaikki koekuopista löytynyt eriaikainen esineistö otettiin talteen, jotta saataisiin alueen käytön stratigrafia selville. Korkeuslukema siirrettiin kaivausalueelle Evijärven vedenpinnasta (61.77 m mpy), jonka tarkka arvo saatiin vesialueen säännöstelystä vastaavalta viranomaiselta 3.9.2001.

Koekaivausalueista ja sen ympäristöstä laadittiin yleiskartta mittakaavaan 1:1000. Yleiskartan keskiosan rakennuksien sijainnit mitattiin kolmiomittauksien avulla ja rakennusten koot mitattiin niiden seinien mukaan. Avonaiset alueet ja koekuoppien paikat määritettiin DGPS-satelliittipaikannuslaitteen (tarkkuus $\pm 1\text{ m}$) avulla. Yleiskartan koordinaatit on peruskoordinaattijärjestelmässä. Koekuoppien X-koordinaattilukuun on lisättävä 7030000 ja Y-koordinaattilukuun 2470000, jotta saadaan koekuoppien peruskoordinaatit metreinä. Koekuopista ei piirretty tasokarttoja, koska niissä ei näkynyt mitään muinaisia asuinpaikkakerroksia. Tutkimusalueelta otettiin 14 mustavalkovalokuvaa ja 10 diakuvaa.

Kaivausvälineinä käytettiin lapioita turpeen poistossa ja lastoja hiekkakerroksia kaivettaessa. Lähistön kaikki mahdolliset avoimet maanpinnat tarkastettiin. Kaivausten lopussa kaikki koekuopat peitettiin.

Eteläisimmällä rakennuspaikan koekuopassa 1 oli 10-15 cm paksun turpeen alla 2 cm paksu harmaa huuhtoumiskerros. Tämän alapuolelta alkoi soran ja kivien sekainen ruskea hiekka, jossa oli hieman vaaleanruskeaa hiekkaa. Kivien läpimitta oli korkeintaan 25 cm. Koekuopasta ei löytynyt mitään ihmistoimintaan viittaavia esineistöä eikä maavärjäytyimiä.

Keskimmäinen rakennuspaikka sijaitsi perunapellon eteläpuolella. Tämän alueen koekuopissa 2-5 vähäkivisen turve-ruokamultakerroksen paksuus oli 15-25 cm. Sen alapuolella oli kivien ja soransekainen ruskea hiekkakerros, joka muuttui syvemmällä harmaanruskeaksi. Kivien koko vaihteli 5 cm:stä 30 cm:in ja syvemmällä kivien koko oli jopa 50 x 100 cm. Kyntösyvyydestä on selvästi poistettu isommat kivet ja suurimmat ovat joko jääneet syvemmälle tai ne on nostettu pois tehokkaalla kaivurilla. Koekuoppien 2 ja 4 ruokamultakerroksen alla näkyi palaneen ja lahonneen puun jäänteitä. Nämä jäänteet vaikuttivat nuorilta eikä niitä voi yhdistää samoista kerroksista löytyneisiin huonolaatuisiin kvartsi-iskoksiin (KM 33064:1-3).

Pohjoisimman rakennuspaikan koekuopissa (no:t 9-13) oli 15-25 cm:n paksuinen turve-ruokamultakerros, jonka alla oli 10-25 cm:n kivikkoisen sorakerros. Suurimmat kivet olivat läpimitaltaan noin 50 cm. Tämä kerros muuttui alempana vaaleanruskeaksi hiedan sekaiseksi hiekkaksi. Myös tässä maakerroksessa oli runsaasti kiviä. Alueelta löytyi kvartsi-iskoksia 21 kpl, 132 g. Löydöistä 95 % tuli kerroksista 1-2. Koekuoppa 11 oli täysin löydötön.

Tielinjan eteläisimmässä koekuopassa 6 oli tiivis, kova ja musta maakerros 10-35 cm:n syvyydessä. Tämän alla oli saveen ja hiesunsekainen kivinen kerros. Alin kerros oli savea. Kyseessä on jäännös jostakin historiallisen ajan toiminnasta. Koekuopan neljännestä kerroksesta löytyi 3 huonolaatuista kvartsi-iskosta.

Koekuopassa 7 oli 1-3 cm paksu nokikerros noin 30 cm:n syvyydessä kivien ja soransekaisessa hiekkakerroksessa. Suunnilleen samasta kerroksesta löytyi 4 huonolaatuista kvartsi-iskosta. Nokikerrosta ei voi näiden iskosten perusteella ajoittaa kivikaudelle. Syvemmällä hiekka muuttui hiesuksi ja kivikoksi. Maaperä oli paikoin hyvin ruosteista. Tielinjan pohjoisimmassa koekuopassa oli turve- ja ruokamultakerroksen alapuolella nokista maata. Nämä nokiesiintymät ovat ilmeisesti muodostuneet alueen pellonraivauksen yhteydessä tapahtuneesta kaskipoltosta. Säilyneet nokiläikät ovat jääneet kyntökerroksen alapuolella.

LÖYDÖT JA LÖYTÖMÄÄRÄT

Koekaivauksien löytöaineisto jakautui kahteen ryhmään, kivikautiseen kvartsimateriaaliin ja historialliseen tai nykyaikaan ajoittuvaan aineistoon. Kivikauteen viittaavia kvartsi-iskoksia löytyi yhteensä 50 kappaletta, joiden yhteispaino on 229 g. Yhtään kvartsisinettä tai niiden teelmää ei löytynyt. Kvartsimateriaalin laatu on melko huono. Kvartsi on yleensä säröistä ja väriltään harmaata, lisäksi iskokset ovat muodoltaan kuutiomaisia eikä esimerkiksi litteitä säleenmuotoisia iskoksia ole löytöaineistossa. Vuoden 1971 inventointilöydöissä oli muutamia kvartsisineitä, pii-iskoksia ja 20 kvartsi-iskosta. Osa alueen kvartsi-iskoksista on luonnollisesti lohjenneita. Lohkeamiset ovat täysin mahdollisia, koska alueen maaperä on karkeahkoa moreenia, jossa esiintyy isohkoja kiviä (halkaisija yli 50 cm). Peltoalueelta on isommat järkäleet raivattu ja pienempiä kiviä on hajotettu ja upotettu maahan.

Kvartsi-iskosten määrä ja ominaisuudet:

	KPL	PAINO
Harmahtavaa kvartssia.	2	21.0
Huonolaatuista kvartssia.	36	159.0
Säröistä kvartssia.	13	77.0
YHTEENSÄ	51	257.0 g

Nykyaikaista löytömateriaalia löytyi poikkeuksellisen vähän. Niiden avulla voidaan kuitenkin karkeasti määrittää alueen lähihistoriaa. Vihertävät ikkunalasin palat on valmistettu 1800-luvun alkupuolella, mutta niiden käyttöikä on melko pitkä ja lasin uudelleenkäyttö on todennäköistä. Kirkaassa puristelasin palassa on pistekoristelua ja astia on valmistettu 1900-luvun alkupuolella. Punasavikeramiikka on peräisin astioista, jotka ovat korkeintaan 1800-luvun alkupuolelta. Posliinin tai fajanssin kappaleet ajoittuvat ehkä 1900-luvun alkuun. Yhdessä palassa on viivakoristelua. Tiilenkappaleiden joukossa on sekä koti- että tehdasteokoista tiiltä. Palaneen saveen ikää ei voida ajoittaa. Resentin aineiston käyttöikä on melko pitkä, joten tarkempia ajoituksia ei voida määrittää. Paikalla on voinut olla vähäistä toimintaa jo 1800-luvun lopulla, mutta mitään laajempaa asutusta Paavonniemessä ei näytä olleen näiden resenttien löytöjen perusteella. Tätä aineistoa ei tallennettu kokoelmiin.

Resenttien (tallentamattomien) löytöjen määrät:

	KPL	PAINO
Lasiastianpala (kirkas)	1	1.0
Ikkunalasia (vihertävä)	2	1.0
Palanutta savea	1	16.0
Posliini/Fajanssi	3	4.5
Punasavikeramiikkaa	5	11.0
Tiilenkappaleita	4	7.1
YHTEENSÄ	16	40.6 g

YHTEENVETO

Koekavaukset sijoittuivat suunniteltujen kesämökkien rakennuspaikoille ja niille johtavan tien kohdalle.

Koekuopista löytyi sekä muutamia historiallisen ajan esineiden katkelmia että hieman epämääräisiä kvartsi-iskoksia. Kvartsin laatu oli heikko eikä löytömateriaalissa ollut yhtään kvartsiesinettä. Alueen maaperä on hyvin kivikkoista, joten kivikauden asuinpaikoille tyypillistä hiekkamaata ei paikalla ole tai se on aikoinaan huuhtoutunut pois. Peltoalueen ruokamultakerroksesta on aikoinaan kivet raivattu pois, mutta syvemmällä on soran- ja hiekansekainen kvikko. Tällaisella paikalle mahdolliset kivikautisen maavärjäymät säilyvät huonosti. Löydetyt kvartsi-iskokset voivat olla luontaisesti muodostuneita jo jääkauden aikana.

Koekavausten perusteella voidaan todeta, ettei alueella ei ole rakentamista estäviä merkkejä kiinteästä kivikautista muinaisjäännöksestä. Inventoinnissa vuonna 1971 löytyneet kvartsikaapimet viittaavat siihen, että alueella on kivikaudella oleskeltu. Kokonaisuuten Paavonniemen kohdetta voitaisiin pitää vain kivikautisena löytöpaikkana.

Helsinki 28.1.2002

Simo Vanhatalo

Simo Vanhatalo, HuK

VALOKUVALUETTELO

EVIJÄRVI Paavonniemi

kuvaaja: Simo Vanhatalo 2001
negatiivikoko: 6x6

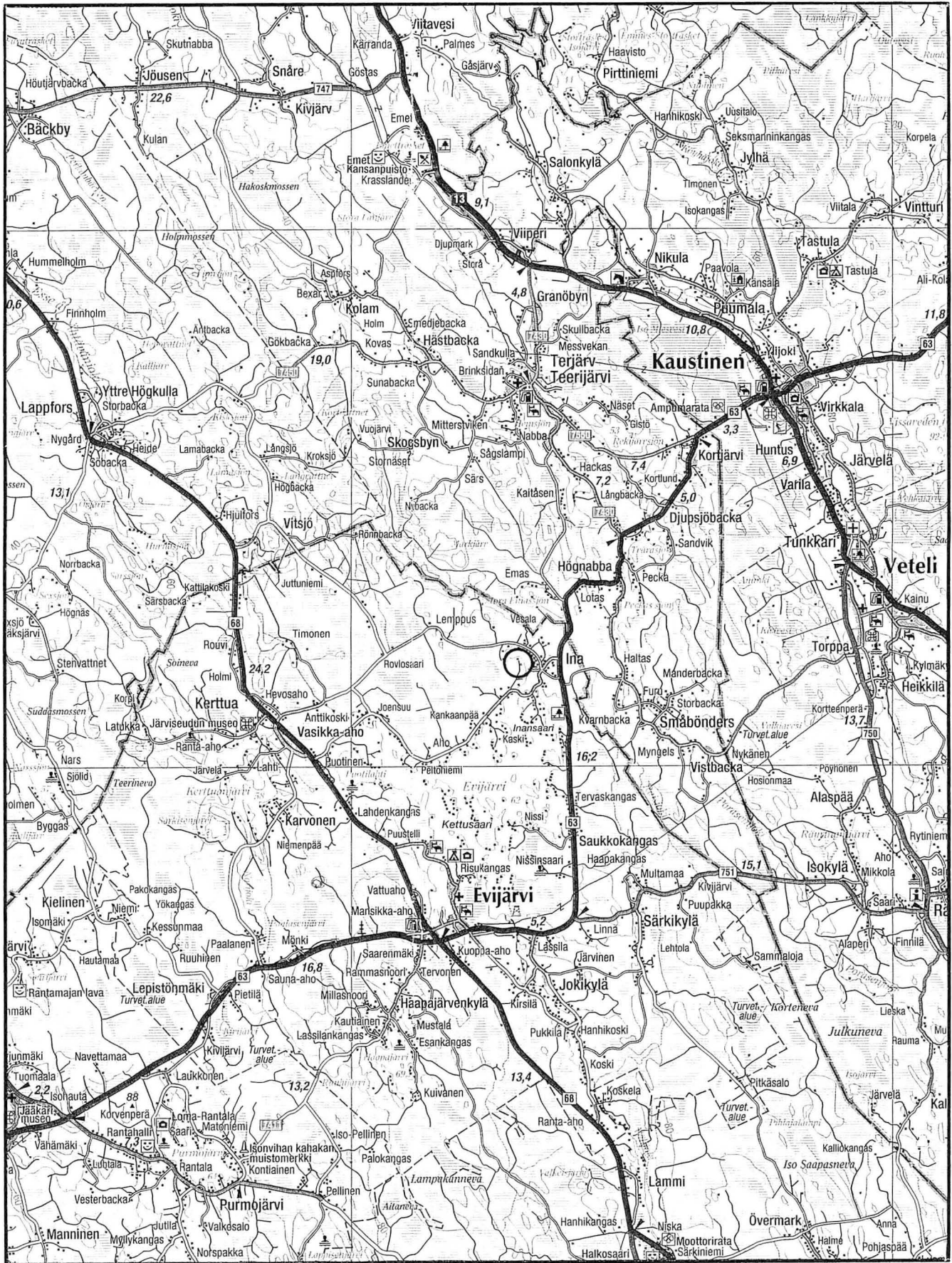
- F.121557 / K.1 Tutkimusalueen keskiosaa, taustalla saunarakennus, kuvattu etelästä.
- F.121558 / K.2 Paavonniemen keskiosaa, vasemmalla asuinrakennus, oikealla sauna ja etualalla perunapello, kuvattu etelästä.
- F.121559 / K.3 Paavonniemen pohjoisosaa, taustalla pohjoisin rakennuspaikka, kuvattu etelästä.
- F.121560 / K.4 Koekuopan 2 (9303/5863) kivikkoa, kuvattu etelästä.
- F.121561 / K.5 Koekuopan 7 (9359/5810.5) musta palanut maakerros, kuvattu idästä.
- F.121562 / K.6 Koekuopan 9 (9405/5821) kivikkoa, kuvattu etelästä.
- F.121563 / K.7 Tutkimusalueen pohjoisosan rakennuspaikka, kuvattu pohjoisesta.
- F.121564 / K.8 Paavonniemen päärakennus ja pihamaata, kuvattu etelästä.
- F.121565 / K.9 Paavonniemen pihamaata, taustalla vasemmalla latorakennus, kuvattu kaakosta.
- F.121566 / K.10 Paavonniemen päärakennus ja pihamaata, kuvattu etelästä.
- F.121567 / K.11 Paavonniemen itärannan peltorinnettä, josta inventoinnissa v. 1971 löytyi kvartsia ja vasemmalla saunarakennus, kuvattu lännestä.
- F.121568 / K.12 Paavonniemen päärakennus ja pihamaata, vasemmalla mansikkamaa, kuvattu itäkoillisesta.
- F.121569 / K.13 Paavonniemen itärannan peltorinnettä, josta inventoinnissa v. 1971 löytyi kvartsia ja taustalla navettarakennus, kuvattu koillisesta.
- F.121570 / K.14 Paavonniemen pohjoisosan peltorinnettä ja vasemmalla pohjoisin rakennuspaikka, kuvattu etelästä.

DIALUETTELO

EVIJÄRVI Paavonniemi

kuvaaja: Simo Vanhatalo 2001
negatiivikoko: 24x36

- D.46946 Tutkimusalueen keskiosaa, taustalla saunarakennus, kuvattu etelästä.
- D.46947 Paavonniemen keskiosaa, vasemmalla asuinrakennus, oikealla sauna ja etualalla perunapelto, kuvattu etelästä.
- D.46948 Paavonniemen pohjoisosaa, taustalla pohjoisin rakennuspaikka, kuvattu etelästä.
- D.46949 Koekuopan 2 (9303/5863) kivikkoa, kuvattu etelästä.
- D.46950 Koekuopan 7 (9359/5810.5) musta palanut maakerros, kuvattu idästä.
- D.46951 Paavonniemen päärakennus ja pihamaata, kuvattu etelästä.
- D.46952 Paavonniemen pihamaata, taustalla latorakennus, kuvattu kaakosta.
- D.46953 Paavonniemen itärannan peltorinnettä, josta inventoinnissa v. 1971 löytyi kvartsia ja taustalla saunarakennus, kuvattu etelälounaasta.
- D.46954 Paavonniemen päärakennus ja pihamaata, vasemmalla mansikkamaa, kuvattu itäkoillisesta.
- D.46955 Paavonniemen itärannan peltorinnettä, josta inventoinnissa v. 1971 löytyi kvartsia ja taustalla navettarakennus, kuvattu koillisesta.

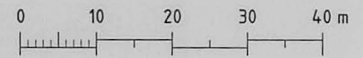

EVIJÄRVI Paavonniemi
Simo Vanhatalo 2001
yleiskartta 1:1000
piirt. Simo Vanhatalo

Maastomittaukset on tehty DGPS-satelliittipaikantimen (tarkkuus ± 1 m) avulla. Rakennukset on mitattu niiden seinien mukaan.

- suunniteltu rakennuspaikka
- löydöllinen 1 x 1 m koekuoppa
- löydötön 1 x 1 m koekuoppa

KUVA 1 / F. 121557

Tutkimusalueen keskiosaa, taustalla saunarakennus, kuvattu etelästä.

KUVA 2 / F. 121558

Paavonniemen keskiosaa, vasemmalla asuinrakennus, oikealla sauna ja etualalla perunapelto, kuvattu etelästä.

KUVA 3 / F. 121559

Paavonniemen pohjoisosaa, taustalla pohjoisin rakennuspaikka, kuvattu etelästä.

KUVA 4 / F.121560

Koekuopan 2X:9303, Y:5863 kivikkoa.

KUVA 5 / F.121561

Koekuopan 7X:9359, Y:5810.5 musta palanut kerros.

KUVA 6 / F.121562

Koekuopan 9X:9405, Y:5821 kivikkoa.

KUVA 7 / F.121563

Tutkimusalueen pohjoisosan rakennuspaikka, kuvattu pohjoisesta.

KUVA 8 / F. 121564

Paavonniemen päärakennus ja pihamaata, kuvattu etelästä.

KUVA 9 / F. 121565

Paavonniemen pihamaata, taustalla vasemmalla litorakennus, kuvattu kaakosta.

KUVA 10 / F. 121566

Paavonniemen päärakennus ja pihamaata, kuvattu etelästä.
valok. Simo Vanhatalo 2001

KUVA 11 / F.121567

Paavonniemen itärannan peltorinnettä, josta inventoinnissa v.1971 löytyi kvartseja, ja vasemmalla saunarakennus, kuvattu lännestä.

KUVA 13 / F.121569

Paavonniemen itärannan peltorinnettä, josta inventoinnissa v.1971 löytyi kvartseja, ja taustalla navettarakennus, kuvattu koillisesta.

KUVA 12 / F.121568

Paavonniemen päärakennus ja pihamaata, vasemmalla mansikkamaa, kuvattu itäkoillisesta.

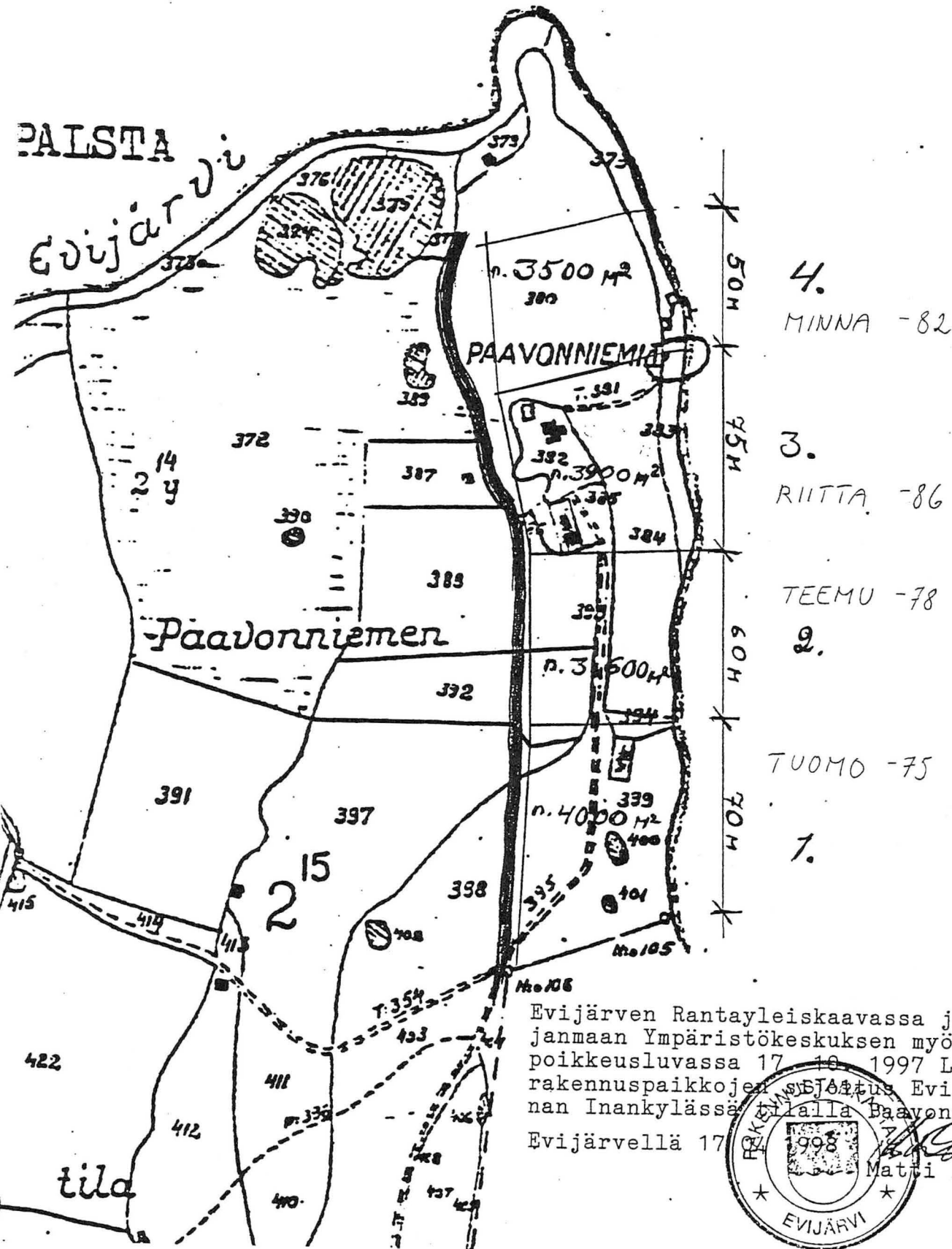

KUVA 14 / F.121570

Paavonniemen pohjoisosan peltorinnettä ja vasemmalla pohjoisin rakennuspaikka, kuvattu etelästä.

valok. Simo Vanhatalo 2001

tilus N:ot 51152 ja 62329.

Evijärven Rantayleiskaavassa ja Keskipohjanmaan Ympäristökeskuksen myöntämässä poikkeusluvassa 17.10.1997 Loma-asuntorakennuspaikkojen sijoitus Evijärven kunnan Inankylässä tilalla Paavonniemi/Bn:2:1 Evijärvellä 17.10.1998

Matti Äby

